بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الحمد لله والصلاة والسلام على رسول لله وعلى اله وصحبه ومن واله إما بعد :

سەرەتا سوپاس و ستایش بۆ الله تعالی کە یارمەتی داین بۆ ئەم رێگای راستە کە بریتیە لە تەوحید و ئیمان و یەکخوا پەرستی ، جا لەدوای ئەم نیعمەتە کە الله تعالی بەندەکانی بەخشیوە یەکێکیتر لەنیعمەتەکانی زانست و زانیارییەکەیەتی کە بەخشیویەتی بە بەندە صالحەکانی لەسەرووی هەموویانەوە نێرداوی خۆیی کە پێغەمبەر محمدە ﷺ ئەویش بەحەق وبەراستی پەیامەکەی گەیاندوە و گەیشتوە بەئێمە پۆل بەپۆل جا ، الله تعالی بەخششی بەمنی تاوانبار بەخشی هەلسەم بە کۆکردنەوەی ئەم بابەتە کە لەدەرسێکی مامۆستای خۆشەویستمان کامەران کەریم (ڕەحمەتی الله تعالی لێ بێت) هەلساوە بەجوان و بەرێکی وبە راستگۆیەکی زۆر بەبوێرانەوە ئەم بابەتی گەیاندوە بەگەلەکەی تاوەکو ببێتە حوجە و بورهان لەسەریان و بگەرێنەوە بۆسەر رێگای راست .

لێرەدا مامۆستای خۆشەویستمان هەلساوە بەتەفسیر کردنی ئایەتێك لەئایەتەکانی قورئان جا ئەم ئایەتە زۆر گەورە و عەزیمە کە ئایەتی ١٥ سورەتی الشوری یە ، کە ئەم ئایەتە پێك هاتووە لە دەبرگە واتا لەیەك ئایەت دا دەبرگەی تێدا هاتوە هەر یەکێکی پەیوەستە بەئەویترەوە و تێدای باسی ئیسلامەتی و یەکخوا پەرستی دەکا هۆکاری ناردنی پێغەمبەران و ئەو وەحییەی کە بۆ پێغەمبەران هاتووە (عليهم الصلاة والسلام) .

داوا کارین لە الله تعالی یارمەتی دەری هەموو لایەك بێت بۆ ئەوەی بتوانن بگەن بەرێگاکانی گەیشتن بەناسینی الله تعالی و پەیامەکەی کە ئیسلامە .

(وصلى الله على نبينا محمد وعلى اله وصحبه أجمعين)

زانست خوازێکی شەرعی

٢٦\رەجەبی ١٤٤١

الله تعالى دەفەرموویێ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿فَلِذَلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنتُ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِن كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾﴾[١]

ماناى ئايەتەكان :

إبن كثير وەصفێكى ئەم ئايەتەمان بۆ دەكات و دەفەرموویێ : (اشتملت هذه الآية الكريمة على عشر كلمات مستقلات) زۆر ورد ببنەوە لەم ئايەتەى كە ئێستا باسى ئەكەين ، چونكە دەفەرموویێ : ئەم ئايەتە لەسەر دە بەرگەى سەر بەخۆ پێك هاتووە ، (كل منها منفصلة عن التي قبلها)هەر يەك لەبرگەكان جياوازە لەوەى پێش خۆيدا ، (حكم برأسه)هەريەكە و حوكمێكى خۆيى هەيە ، (قالوا : ولا نظير لها سوى آية الكرسي)دەفەرموویێ : ئەم ئايەتە وێنەى ئەم ئايەتە هەرنيە إلا ئايەتى الكرسى نەبێت كە ئەويش دەبرگەيە ، ئەگەر سەرنجتان دابێت كە ئەويش دەبرگەيە ، بەڵام بەداخەوە خەلكى بەس دەيلێت ئاگاى لەماناكەى نيە وە ئاگاى لەحوكمى ماناكەى نيە وە ئاگاى لە عەمەل بە ماناكەى نيە ، زۆر بەدەگەمن هەيە كەوا ئايەتى الكرسى لەبەر نەبێت ! چونكە ئەزانن ئايەتى الكرسى يەكەم گەورەترين ئايەتە لەقورئاندا ، پاشان ئەو حەديثانەى كە لەسەرى هاتوە كە تەصحيح كراوە هەر كەسێك ئايەتى الكرسى لەدواى نوێژەكان بخوێنى ئەوە لەنێوان ئەو و بەهەشتدا بەس مردن لەنێوانياندايە بمرێی و ئەچێتە بەهەشت ، بەڵام ئاگادار بن بەس بە خوێندنەوەكەى نيە بەڵكو بەعەمەل كردنە بە ئايەتەكە .(فإنها أيضا عشرة فصول كهذه .)ئينجا دەفەرموویێ : ئايەتى الكرسيش دەبرگەيە وەكو ئەم ئايەتەى سورەتى الشورى .

---

(١) .

برگەیەی یەكەم

(قوله ﴿فَلِذَٰلِكَ فَٱدۡعُ﴾) أي : فللذي أوحينا إليك من الدين الذي وصينا به جميع المرسلين قبلك أصحاب الشرائع الكبار المتبعة كأولي العزم وغيرهم ، فادع الناس إليه .) واتا : ئەی پێغەمبەر ﷺبۆ ئەو دینەی كە ئێمە وەحیمان بۆتۆ كردوە كە هەموو پێغەمبەرانمان پێی راسپاردە كردوە و پێی ناردوە و پێی وەصیەت كردوە وە تۆش دەعوە بۆ ئەو دینە بكە كە دەبێت تەنها الله تعالى بپەرسترێت .

بەڵام بەداخەوە ئەمرۆ هەڵبژاردن و ئینتخاباتە بگەڕێنەوە بۆلای گەل !! خوامان بۆ چیە ! ئایا پێغەمبەری خوا ﷺ ئێستا ئەگەر لەژیاندا بوایە ئەگەڕایەوە بۆلای گەل یاخود بۆ لای الله تعالى !؟ یان ئەگەڕایەوە بۆ ئەهوا و ئارەزووی خەڵكی یان شەریعەتەكەی الله تعالى؟! ئایا پێت وایە پێغەمبەری خوا ﷺئەچوە ناو پەلەمانەوە و ئەیوت سوێند بەو قورئان من بەقسەی ئەم قورئانە نەكەم و بەقسەی دەستور بكەم ؟! ئایا وای دەوت ؟! ئێستا هەموو پەرلەمانتارەكان وادەڵێن : یاخود نا ؟! بەئیسلامی و غەیری ئیسلامیشەوە ئەڵێن : سوێند بێت بەم قورئانە پارێزگاری لەم دەستورە بكەم ! ئایا دەستور وەحیەكەی پێغەمبەرە ﷺكە بۆی هاتووە ؟! یاخود ئەهوا و ئارەزووی خەڵكی دانراوە ؟! ئایا پێغەمبەر وا دەڵێ ﷺ؟

كەواتە كە تۆ نوێنەرێك بۆخۆت دائەنێت یانی تۆ رازیت كە ئەو كەسە لەجیاتی تۆ سوێند بخوات لەوێدا ، الله تعالى دەفەرمووێ : ﴿فَلِذَٰلِكَ فَٱدۡعُ﴾ الله تعالى نالێت : (للهؤاء فادع) بۆیە لەدوای ئەوە دەفەرمووێت الله تعالى .

*** ***

برگەی دووەم

(وقوله : وَٱسۡتَقِمۡ كَمَآ أُمِرۡتَۖ)ئەها چەند قورسە ئەم کەلیمەیە ، تۆ ئیستقامەت هەبی وە لەسەر ئەم دینە بڕۆیی وە لانەدەی وە ڕاست و چەپی لەسەر نەکەیت وە بەقسەی کەس نەکەیت تەنها تۆ دەبێت بەقسەی الله تعالی بکەیت ، ئیتر چی ڕوو دەدا با ڕووبدا ئەکوژرای و سەرنەدەکەوتی لەدونیا !! ئێستا بەخەلکەکەوا بلێ پێت ئەلێ : ئاخر ئەگەر وابکەین سەرناکەوین !؟ بۆتۆ ئەزانی بەشیرك و گومرایی سەرکەوتی !! الله تعالی دەفەرمووێ : (إِحۡدَى ٱلۡحُسۡنَيَيۡنِۖ)[1] لەکاتێکدا کەباسی دوو کارە باشەکەمان بۆ دەکا (إما النصر وإما الشهادة) شەهادە ئەوەیە لەسەر ئەم ڕێگەیە بڕۆیی وە دینەکە سەربخەی (وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓۚ)[2] سوێند دەخوا الله تعالی بەخۆیی دەفەرمووێ : واللە سوێند بێت بەمن هەر کەسێك من سەرخا من سەری دەخەم ، ئەی ئەگەر خەلکت سەرخست ؟! ئەوە بەدلنیایەوە بەبێ گومانی کەوا سەرناکەویی .

کەواتە :(وَٱسۡتَقِمۡ كَمَآ أُمِرۡتَۖ) أي : واستقم أنت ومن اتبعك على عبادة الله) لا مەدەن لە دینەکەی الله تعالی ، کەچی ئەمرۆ لادانە و هەمووی ئینحرافاتە لەدینەکەی ،(كما أمركم الله عز وجل .) بەداخەوە زۆر بەداخەوە ئەوەتا موسلمانان لە ئەحزابی بەناو ئیسلامیدا ئەلێ : دەستور با سەروەر بێت ، ئادەی وەرە دەستور قورئانە ؟! دەستور قورئانی خوایە تاوەکو سەروەر بێت یان ئەهوا و ئارەزوی ئینسانەکانە ؟! تۆ نازانی بەم کەلیمەیە تۆ خۆت کافر کرد !! تۆنازانی شەریکەت پەیاکرد بۆ دینەکەی الله تعالی !؟ .

*** ***

---

[1] :سورة التوبة ، اية : ٥٢.
[2] :سورة الحج ، اية : ٤٠.

برگەی سێ یەم

(وقوله : ﴿وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡ﴾) ئایا رەئی شەعب و گەل ئەهوا و ئارەزووە یان قسەی الله تعالی یە ؟! ئێوە ئەوەم جواب بدەنەوە ؟! والله ئەهوا و ویست وئارەزووەکانی ئینسانەکانە ، کەچی الله تعالی بەپێغەمبەر محمد ﷺ دەفەرمووێی : (﴿وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡ﴾) شوێن هەوا و ئارەزووی خەلکی مەکەوە ،(یعني : المشركين فيما اختلقوه ، وكذبوه وافتروه من عبادة الأوثان .) واتا ئەو موشریکانەی ، لەوانەیە بەس ئەبو جەهل بەلاتەوە موشریك بێت ! تۆ بیر لە حالی ئەبو جەهل بکەرەوە ئەو حەجی ئەکرد وە بەرۆژوو ئەبوو وە عیبادەتی ئەکرد وە صەدەقەی ئەکرد و ئاوی حاجیەکانی ئەدا وە بۆخواشی ئەکرد بە حیسابی خۆیی بەلاْم لەهەمان کاتیشدا بۆلات و عوزاشی ئەکرد ئەوە شەریکایەتیەکەی ئەو بوو ، ئەی ئەوانەی ئەمرۆ هیچیان لەو کەمترە ؟! نەخێر بەلکو حالیان لەو خراپتریشە نەك کەمتر لەشیرك و کوفرەکەیاندا .

کەواتە ئەی محمد ﷺتۆ شوێن ئەهوا و ئارەزوەکانیان مەکەوە لەوەی کەوا دروستیان کردوە و هەلیان بەستوە بەدرۆوە هاتوون دەستورێك و یاسایەك و شەریعەتێکیان داناوە ئەیانەویی خەلکی لەسەری بڕوا تۆ شوێن ئەوە مەکەوە .

***　　　***

برگەی چوارەم

(وقوله : ﴿وَقُلۡ ءَامَنتُ بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِن كِتَٰبٖ﴾) تۆ بلێ ئەی محمد ﷺ وە هەروەها شوێنكەوتوانت ئێمە ئیمانمان هەیە بەهەر كیتابێك كە الله تعالى ناردبێتیە خوارەوە كە لەلای الله تعالى وە هاتووە ، (أي : صدقت بجميع الكتب المنزلة من السماء على الأنبياء لا نفرق بين أحد منهم .) ئێمە جیاوازی ناكەین لەنێوان عیسا و موسا ئیبراهیم و نوح و ئادەم و هەموو پێغەمبەران كە هاتووە هەموویان پێغەمبەرانی الله تعالى بوون وە بۆیەك ئامانج هاتوون ، كە ئەویش ئەوەیە دەبێت الله تعالى بپەرسترێت ،بەڵام لەلایەنی شەریعەتەوە الله تعالى هەموو شەریعەتەكانی نەسخ كردوە (واتا لایبردوە و هەلیگرتوە)تەنها دینی پێغەمبەر محمد نەبێ ﷺدەبێت موسا و عیسا و هەموو پێغەمبەرانیتر ئەگەر ئێستا لەسەر ژیاندا بن دەبێت شوێن ئەم شەریعەتی پێغەمبەر محمد ﷺبكەون وە بۆیان نیە شوێن شەریعەتەكەی خۆیان بكەون ، ئیمان هەموو یەكە .

لەبەر ئەوە إبن كثير لە باسی جەنگیز خاندا دەفەرموویێ : (ئەگەر كەسێك بێت دینی پێغەمبەر محمد ﷺلابدا وە دیانەتی موسا وعیسا بهێنی ئەوە ئەو كەسە كافرە)[1] كە بەحیساب ئەوە دینی خوایە وە لەسەر دینی پێغەمبەرانی پیشوتر دەروا !! ئەی ئەگەر لەسەر ئەهوا و ئارەزووی خەلكانیتر بكات ؟! یاخود یاسای جەنگیز خان جێ بەجێ بكات إبن كثير دەفەرموویێ : بەكۆ دەنگی زانایان ئەو كەسە كافرە .

كەچی ئەمرۆ كەسانێك بەداخەوە دێن شك و گومان ئەبەن ئەگەر بێتوو بێن دەستورێكمان بۆ دابنێن ئەگەر ئەو كەسە بلێت : لا اله الا الله ئەگەر دەستوریشی دانا پێی نالێن كافر و دەلێن : ئەوە موسلمانە لەبەر ئەوەی دەلێت : لا اله الا الله ! ئی خۆ یەهودیش دەلێت : لا اله الا الله .

---

[1] : البداية والنهاية .

ئێستاكه ئێمه قورئان و حەدیث لائەبەین ئەچین ئینجیل ئەهێنێن ئایا ئەوه دروسته لای الله تعالی ؟! ئی ئەوه الله تعالی ناردوویەتیە خوارەوه ئەوەش نا كه تحریف كراوه هەتاوەكو ئێستا تەوارت و ئینجیله راستەقینەكه بێنه نابێت تۆ ئێستا حوكمی پێی بكەیت لەلایەنی شەریعەتەوه بەلكو دەبێت تۆ حوكم بەم قورئانه بكەیت ، الله تعالی دەفەرمووێ : (وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَـٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ)[١] ئایەتەكه صەریحه.

*** ***

برگەی پێنجەم

(وقوله : وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ) یانی بەراستی دەبرگەیه یەك لەیەك گرینگترە چەندی ئینسان ورد بێتەوه لێی هێشتان كەمە تاوەكو تدبوری تێدا بكەیت ئەلێ(وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ) أي : في الحكم)من ئەمرم پێكراوه كەوا حوكمرانی ئێوه بكەم .

حوكمرانی كردن یانی چی ؟ یانی ئەو پێغەمبەره ﷺببێت به سەرۆكی موسلمانان لەناو واقیعدا دەبێت حوكمەتێك و دەولەتێك پێك بهێنی وە ئەم دەولەتە بەئەمری الله تعالی بروات بەرێوه ،(أي : في الحكم كما أمرني الله .).

كەواته لێرەدا با رەدی ئەو عەلمانی و ئەولیبرالی و ئەو دونیاویانه بدەینەوه با رەدی ئەو دونیا پەرستانه بدەینەوه كه دێن بەموسلمان ئەلێن : با مامۆستای ئاینی باسی سیاسەت نەكات وە با موسلمانان باسی سیاسەت نەكەن ! جەنابت باسی بكەیت و به هەوا و ئارەزووی خۆت بەزینا و ئارەق خواردن و بەكوشتن و برین لەپێناو پاراستنی خۆت و عەشیرەتی خۆت كه ملیۆن ملیۆن قات و قر بكەی وەك له هەر دوو جەنگە جیهانیەكە كردیان ئاساییە !! بەس ئەگەر یەكێك بێت لەسەر دینی الله تعالی ئەوه كه الله تعالی بەتەویی وتوه ئەو دینه جێ بەجێ بكه

[١] : سورة المائدة ، اية : ٤٤.

حوكمەتێك پێك بهێنە لەسەر ئەساسی ئەم دینە !! ئەوانیش پێی دەڵێن : تیرۆست و ئیرهابی و چ جۆرە ناوێك هەیە لێی بنی ! ئایا الله تعالی بەمە رازییە ؟! ئەڵێن : ئیسلامی سیاسی !! ئایا ئیسلامێکمان هەیە سیاسەتی تێدا نەبێت !؟ ئەی ئەو ئایەتە بچێتە بەناو چاوتدا چی لێ ئەکەیت ؟ کە الله تعالی دەفەرموویێ :(وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ)من ئەمرم پێکراوە کە عەدالەت بنوێنم لەسەر ئەم زەوییەدا ، ئایا عەدالەت بەبێ حوکم کردن دەبێت ؟!

(أي : في الحكم كما أمرني الله .) الله تبارك وتعالى ئەمری پێکردوم کەوا دەبێت من عەدالەت بنوێنم .

جا ئەم کەلیمەیە زۆر هەڵدەگرێت زۆر ، یانی ئەمریکا دەبێ بۆخۆی حوکمران بێ لەسەر زەویدا نابێ کەسیتر حوکمران بێ !! وە نابێت موسلمان حوکمران بێت وە نابێت قورئان حوکمران بێت ،بەس هەوا و ئارەزوەکانی خۆیان با حوکمران بێ لەهەموو دونیا نەوەویشی هەبێ کێشە نیە وەدونیاشی پێ ئیبادە بکات هیچ کێشەنیە ، بەس موسلمان کە چەکێکی هەبێت الله تعالی پێ وتوە (وَقَـٰتِلُوهُمْ)[1] ئەمە قسەی الله تعالی یان ئینسانە ؟! دەوەرە خۆت یەکلای بکەرەوە بۆچی قیتالت کردوە !! قیتالی لەپێناوی الله تعالی لەخەلکی کردوە بە وەحشیگەریەتی و ئەژدیا !!بەس بەخۆت هەزاران چەکی کوشندەت هەبێ هەرچی پێ بکەی وەدونیاشی پێ تێك بدەی هیچ کێشە نیە لەپێناوی چیشدا ؟! لەپێناوی هەوا و ئارەزوەکانیدا !!

بەس تۆی موسلمان لەپێناوی یەکخوا پەرستیدا کە ئەمە واجبی سەرشانی هەموو لایەکە ، ئەبێت خۆت بکەیت بە قوربانی الله تعالی ، من پرسیارێك لە موسلمانان ئەکەم بەهەریەکێکیان ئەم عیبارەتە بلێ ! بلێ وەرە ئەبی بەقوربانی الله تعالی یان نا ؟! وەلام ئەداتەوە و دەلێت : هەزار جار بەقوربانی الله بم !! بەس بلێ وەرە با لەپێناوی الله تعالی دا با هەوڵ بدەین و الله

[1]:سورة الأنفال ، اية : ٣٩

تعالی سەرخەین !! ئەلێ : ئەوە نابێت ئەوە تیرۆرستیە !! ئی تۆ وتت من دەبم بەقوربانی الله !! ئی چۆن بەقوربانی دەبی ! ئی تۆ درۆت کرد ئەمە بەقوربانبوون نیە .

جا تەبعەن دەبێت ئاگاداربین ئەبێت ئێمە بگەڕێنەوە سەر قورئان ، قورئان باسی قیتالی تێدایە یاخود نا ؟! قورئان قیتالی واجب کردوە یان نا !؟ بەلێ ڕێگەی داوە و واجبی کردوە بەڵام ئەمە بەهەرەمەکی نیە پێویستە لەپێناوی الله تعالی دا بێت وەکو پێغەمبەری خوا ﷺکردی ، پێغەمبەری خوا ﷺلەبەدەردا لەکافرانی قوریشی دا ، وە ئەگەر ئەمە ئێستا بووایە نەتەوە یەکگرتوەکان دەیانوت محمد تیرۆرستە وە موسیلمەکانیش وایان وتوە !! یەك لە موستەشریقەکان نوسیویەتی ئەمە هەموو وتەی ئەوانەیە کەوا ئێستا ئەوانەی ناوە خۆشمان ئەیلێنەوە : ئەلێ پیغەمبەر ﷺ خوا لەناو دەمی ئەم موستەشریقە بدا ئەلێ : (لەمەککە هیچی بۆ نەکرا لەبەر ئەوەی مەککەیەکان بەلیغ و فصیح بوون ئەو هات قورئانێکی هەلبەست ئەی وت ئی خوایە راستیشی نەئەکرد ئی خوا نەبوو بەس بۆخۆیی فەصاحەت و بەلاغەتی ئاوابوو وە فصیح و بەلیغەکانی مەککە زۆر لەو بەلیغتر بوون لەتاوا جێی نەبوویەوە لەناویان رایکرد ، چوو بۆ مەدینە لەویدا کەوتە چەتەی لەسەریان وە شمشێریی بەکار هێنا بەحوجە و بورهان زاڵ نەبوو بەسەریاندا هات بە شمشێر لەبەدردا لێدان) ئێستاش واناڵێن !!

ئایا پێغەمبەری خوا ﷺوای کرد !؟ ئەگەر وای بکردایە ئەوە لەمەککە وای دەکرد لەمککە صەحابەکان خۆیان فیدای پێغەمبەری خوا ﷺکردبوو دەیانوت :ئەی پێغەمبەری خوا ﷺئێمە هەتاوەکو کەی ئاوا دابنیشین ئاوا !؟ پێغەمبەری خوا ﷺفەرمووی : الله تعالی ئەمری پێنە کردووم .

بەڵام کە چوو بۆ مەدینە الله تعالی ئەمری قیتالی پێکرد الله تعالی دەفەرموێ : (أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَٰتَلُونَ بِأَنَّهُمۡ ظُلِمُواْۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصۡرِهِمۡ لَقَدِيرٌ ٣٩)[1] بۆیە دەستی پێکرد وە لەدواتردا واجبی کرد لەسەریان الله تعالی فەرموێ : (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡ)[2] ئەمە

[1] :سورة الحج ، اية : ٣٩.
[2] :سورة التوبة ، اية : ٧٣.

ئەمری الله تعالى يە ، کەچی ئێستا ئەم ئەمرەی الله تعالی بۆتە حەرام وە واجب بۆتە حەرام ، جیهاد کە واجبە بۆتە حەرام وئەڵێن نابێت بیکەیت !! بۆیە ئەم ئومەتە هەر بەزەلیلی ئەمێنێتەوە هەر دەبی بەس بخۆین و بخەوین هەر با ئەمریکا گەورەی عالەم بێ !! تۆ ئێستا سەیری نەتەوە یەکگرتوەکان بکە شەش دەولەتی تێدایە لە ئەنجومەنی ئاسایش ئەگەر دونیا بلێ دەبێت ئەم شتە بکرێ ئەگەر ئەم شەش دەولەتە یەکێکیان وتی نا وانابێت بەقسەی ئەو دەکەن !! خوا و پێغەمبەر چی ئەڵێن با بلێن کێشە نیە ، تۆ سەیر بکە کوشتن و کوشتاری هەر موسلمانێك لەم سەر زەوییە کە ئەکرێت هیچ کاتێك دیفاعیان لێ ناکەن !

بەهیچ شێوەیەك ئێمە ئەو پرسیارە ناکەین چونکە زۆر کەس ئەو پرسیارە دەکا بۆچی دیفاعیان لێ ناکرێ !؟ ئەم پرسیارە لەوەوە دەکرێ ئەگەرئێمە بلێن ئەوانە خەمخۆری موسلمانان بەس ئێمە دەزانین کەوا ئەوانە دووژمنی موسلمانان چۆن لەئێمە دیفاع ئەکەن ، لەمشکێك دیفاع دەکەن بەس لە ملیۆنان موسلمان دیفاع ناکەن .

کەواتە ئەم ئایەتە زۆر هەلدەگرێ ﴿وَأُمِرۡتُ لِأَعۡدِلَ بَيۡنَكُمُ﴾ بەلێ ئیسلام بۆ ئەوە هاتووە وە بۆ ئەوە نەهاتوە کەوا تۆ تەنها لەماڵێکدا دانیشی و لە کونجی مزگەوتێکدا دانیشی بەتەنها نەخێر تەنها بۆ ئەوە نەهاتوە لەبەر ئەوە پێغەمبەری خوا (ﷺ) وای نەکردوە .

*** ***

برگەی شەشەم

(وقوله : ﴿ٱللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمۡۖ﴾) ئینجا لەم برگەیەدا تەئەكید ئەكاتەوە الله تعالی دەفەرمووێی :

(﴿ٱللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمۡۖ﴾)بزانن (رب) لێرەدا بەمانای ئەوەیە (أي : هو المعبود) كەلیمەی (رب و إلاه) لەزمانی عەرەبیدا ئەگەر پێكەوە هاتن ئەوە هەر یەك مانایەكان هەیە بەڵام ئەگەر هەر یەكەو بەتەنها هاتن ئەوە هەردووكیان هەردوو مانا دەگەیەنن واتا هەریەكەیان مانای ئەویتریشیان دەگەیەنێ .

رب: بەمانای دروستكار و بەخێو كەر و مالیك و بەمانای پەرستراویش دێت بەتەنها ئەگەر خۆیی هات ، لەناو گۆردا پێت ئەوترێ ؟! (من ربك) ئایا ئەبو جەهلیش ئەتوانی ئەمە جواب بداتەوە ئەگەر (رب) بەس بەمانای خالق بێت !؟ ئەگەر بەتەنها ئەو مانایە بدا ئەتوانی وەلام بداتەوە چونكە ئەویش دەیفەرموو (﴿وَلَئِن سَأَلۡتَهُم مَّنۡ خَلَقَهُمۡ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُۖ﴾)[1] كێشەیان نەبوو لەگەل ئەوەدا بەس (من ربك یعني من إلاهك) تۆ كێت ئەپەرست و بەقسەی كێت ئەكرد ؟! لێرەدا رب بەمانای ئیلاهە .

جا لێرەدا كە دەفەرمووێی : (﴿ٱللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمۡۖ﴾) یانی الله تعالی معبودی ئێمە و ئێوەشە بەس كە ئێمە كاتێك كە دەیپەرستین ئەوە ئەركی خۆمان جێ بەجێ ئەكەین بەس وەكو عەبدایەتی ئێوە كە نایپەرستن ئەوە ئێوە موشریكن كە بەتەنها نایپەرستن ،

إبن كثیر دەفەرمووێی : (أي : هو المعبود ، لا إله غیره ، فنحن نقر بذلك اختیارا)ئێمە بەئیختیاری خۆمان ئیعتراف دەكەین بەوەی كە الله تعالی پەرستراوی ئێمەیە ، (وأنتم وإن لم تفعلوه اختیارا)ئێوە ئەگەر بەئیختیاری خۆشتان كە عیبادەت ناكەن كە ئیختیارتان ئەوەیە كەوا نایكەن ، كە بەتەنها الله تعالی ناپەرستن بەلكو الله و غەیری الله تعالی ش ئەپەرستن ، (فله یسجد من في العالمین طوعا واختیارا .)هەرچی لەعالەمی من ادا هەیە سجدەی بۆ ئەبات

[1] :سورة الزخرف ، اية : ٨٧.

بەخۆشی بێت یاخود بەناخۆشی ، یانی شەیطانەوە بگرە هەتاوەکو ئاخیرکەس کە ئەوپەری مولیحید بێت ئەتوانی لەئاستی قودەرتی الله تعالی دا هیچ بکات ؟! نەخێر ناتوانی .

*** ***

برگەی حەوتەم

(وقوله : لَنَآ أَعۡمَٰلُنَا وَلَكُمۡ أَعۡمَٰلُكُمۡۖ) جەزای ئەعمالەکانی خۆمان بۆخۆمان وە جەزای ئەعەمالەکانی خۆتان بۆخۆتان .

ئینجا لیرەدا إبن كثیر قسەیەکی زۆر جوان دەهێنی ئەفەرمووێ : (أي : نحن برآء منكم)ئەوە بەرائەتە وە ئەوەش کافر کردنی ئەوانە ، کە الله تعالی دەفەرمووێ : بلێن : عەمەلی خۆمان بۆخۆمان وە عەمەلی خۆتان بۆخۆتان ئەمەیانی ئێمەی موسلمان الله تعالی إن شاء الله لەسەر ئەم تەوحیدە پاداشتمان ئەداتەوە وە ئێوەی موشریك و کافریش الله تعالی لەسەر ئەو شیرك و کوفرە الله تعالی ئینتقامتان لێ ئەسێنێ .

(كما قال تعالى : (وَإِن كَذَّبُوكَ فَقُل لِّي عَمَلِي وَلَكُمۡ عَمَلُكُمۡۖ أَنتُم بَرِيٓـُٔونَ مِمَّآ أَعۡمَلُ وَأَنَا۠ بَرِيٓءٞ مِّمَّا تَعۡمَلُونَ ﴿٤١﴾)[1] ئەگەر بەتۆیان وت درۆ ئەکەی تۆ پێغەمبەر نیت (فَقُل لِّي عَمَلِي وَلَكُمۡ عَمَلُكُمۡۖ) عەمەلی خۆم بۆخۆم وە عەمەلی خۆتان بۆخۆتان، تەوحید و ئیمان بۆخۆم وە جەزاکەی بۆخۆم وە شیرك و گومرایی و عاقیبەتەکەی بۆخۆتان (أَنتُم بَرِيٓـُٔونَ مِمَّآ أَعۡمَلُ وَأَنَا۠ بَرِيٓءٞ مِّمَّا تَعۡمَلُونَ) من بەریم لەوەی ئێوە ئەیکەن لەو شیرك و گومراییە من بەریم لەئێوە .

[1] سورة یونس ، اية : ٤١.

پرسیارێك : بەرییء یانی چی ؟ پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) كافری كردن ، الله تعالی دەفەرمووێی : (قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْكَٰفِرُونَ ۝١ لَآ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۝٢)[1] پێغەمبەری خوا (ﷺ)بەرائەتی كرد .

با سەیرێكی ئەمرۆ بكەین بزانین كامە موسلمان بەرائەتی خۆیی لە كوفر و كافرین كردوە ، عقیدەیەكی ئیجرائی باطلی پیس بەسەر زۆربەی زۆری گەنجانیشدا نەك هەر پیرەكان زاڵ بووە كە دەلێ : واللە من ناوێرم ئەوە كافربكەم ، كە كافر بوو ناوێرم چیە تۆ خۆت بەوە كافر كردوە ئەگەر كافر نەكەی !! بزانە ئەگەر كافر كافر نەكەی خۆت كافر ئەبیت ، واتا ئەگەر لێی بەریی نەبی ئەوە یانی تۆ موافقی ئەوی ی واتا تۆ موافقی كوفر بووی ئەوكاتە خۆت كافربووی ، ئێمە نالێن : ئەوانەی كە تەنها گوناه دەكەن كوفریان نەكردوە موسلمانن و موحید یەكخوا پەرستن برۆ كافریان بكە وەكو خەواریج نەخێر بەس دەلێن : خاوەن كوفر وشیرك و گومرایی واجبە لەسەرت كافریان بكەی دەبێت تۆ بلێ من بەریم لێتان وەكو پێغەمبەری خوا (ﷺ) لێرەدا پێی وتوە (لَنَآ أَعْمَٰلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَٰلُكُمْ).

وە ئایەتێكیتر بێتەوە بەرچاوتان كە الله تعالی دەفەرمووێی : (إِنَّا بُرَءَٰٓؤُا۟ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ)[2] لەغەیری الله تعالی ئێمە بەرین لێتان یانی كافرن ئێوە لەبەر ئەوەی لەغەیری الله تعالی دەپەرستن بۆیە كافرن .

*** ***

[1] : سورة الكافرون .
[2] : سورة الممتحنة ، اية : ٤.

برگەی هەشتەم

(وقوله : لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ)لێرەدا بەو مانایە دێت کە (قال مجاهد : أي لا خصومة . قال السدي : وذلك قبل نزول آية السيف . وهذا متجه) یەك لەتەفسیرەکان ئەڵێ ئەوەیە کە : ئیمامی موجاهید دەفەرموێ : نایەن شەرانگێزیتان لەگەڵدا بکەین کاری خۆمان بۆخۆمان وە کاری خۆتان بۆخۆتان ، سدی دەفەرموێ : ئەوە پێش دابەزینی ئایەتی سیف و قیتال بووە .

تەبعەن یەکێك لە بەناو فەیلەسوفەکانی بەناو بانگخوازی ئیسلامی موسڵمان ئەمرۆ گوێمان لێ دەبێت دەڵێ : کاکە بەتوند و تیژی نابێ وەرم بۆم بێنن بزانم یەك کەلیمەی سیف لەقورئاندا هەیە ؟! ئەوەندە بێ عەقلە وەکو ئەوە وایە کە هیچ عەرەبی نازانی ئەی قیتال بەچی ئەکرێ ئەی بێ عەقل !! خۆ قیتال بە پەنجە ناکرێ ئەی هەر بەشمشێر نەکراوە !! ئەویش دێت و دەڵێت : یەك سیف باس نەکراوە لەقورئاندا ! ئەوەتا زانایان ئایەتی قیتالیان ناو ناوە بەئایەتی سیف ، زۆر سەیرە دەڵێ : ئیسلام ئەوەندە نەرم و نیانە هەر سیفیکیشی تێدا باس نەکراوە لەقورئاندا !! دیارە زۆر بێ عەقلە لە تێگەیشتنی قورئان و زمانی عەرەبی ئەو واقیعەی کەپێغەمبەری خوا (ﷺ)تێدابووە ، ئەی لەبەدردا بە دار شەریان کرد ؟! یان بەئاو ؟! یاخود بەشمشێر و بەرم و بەتیر بە ئەنواع و ئەشکالی کە پیاوی خۆیی دەوێ ئەو پیاوە نیە ئەو شەرە بکا ، کە دەمانچەیەکی پێی یان نەوەوییەکە بەترسنۆکانە پەنجەیەکی پێدا ئەنێ عەشیرەتێك و شارێك و وڵاتێك و دونیایەکت بۆ کاول ئەکات !! .

إبن كثير دەفەرموێ : (وهذا متجه لأن هذه الآية مكية)ئەمە دەکرێ بلێن : وایە لەبەر ئەوەی ئایەتەکە مەککیە ، (وآية السيف بعد الهجرة .)وە لەدوایدا ئایەتی سیف هاتۆتە خوارەوە کە دەفەرموێ : (لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ).

تەبعەن زانایتر بەشێوەی تر تەفسیری کردوە و دەڵێت : بەمانای ئەوە دێت کە ئیتر پێویست بە موناقشە ناکات ئیتر تەواو کەسێك کە عینادی کرد ئیتر لێ گەرێی تەواو و کۆتایی پێ بهێنە ، دواتر ئەگەر لەوزعێکدا ئینسان ژیا بەدەسەلات و تاوان بوو ئەوەتا پێغەمبەری خوا (ﷺ) پێی

فەرمووە هەتاوەکو بەرامبەر بە یەهود و نەصارا وە بەرامبەر بە موجوس کە ئەم سێ یانە حوکمی ئەهلی کیتابیان لەسەردا جێ بەجێ ئەکرێی وە گرۆیی مجوسیش لە لەبوخاریدا هاتوە کە ئەوانیش حیسابی ئەهلی کیتابیان لەگەلدا ئەکرێی کە جزییەیان لی سەنراوە ، ئا ئەمانە پێیان دەوترێی : یان موسلمان بن ئەوە ئەوکاتە وەکو موسلمانان وان ، یاخود جزییە بدەن بەڵام بەزەلیلی (حَتَّىٰ يُعْطُوا۟ ٱلْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَٰغِرُونَ)[1] یاخود قیتالتان لەگەلدا ئەکەین .

بەلاّم ئەما یەکێك هەلگەرێتەوە (مورتەد)بێتەوە لەدینی الله تعالی لەناو موسلمانانندا یاخود کەسانێك بەناوی عەلمانیەت ئێستا ئەوروپا ئایا زۆر بەی زۆری ئەوروپا ئەهلی کیتابە ؟!

نەخێر ئەهلی کیتاب نیە لەبەر ئەوەی تبرودیان لەسەر دینەکەی خۆیان کرد لەسالی ١٧٠٠ەکاندا کەنیسە و پاپا و قەشەیان کۆکردەوە و فریاندان بەحیسابی خۆیان خستیانە زبلدانی تاریخەوە برویان بەخوا و دین و هیچ شتێك نەما ، کەواتە ئەمانە حیسابی ئەهلی کیتابیان بۆناکرێی بەلکو ئەوانە مولحید و کافری موعانیدن ،ئەهلی کیتاب ئەوەیە کە تەوارت و ئینجیل بەدەستەوە رابگرێی و ئەپارێتەوە وەکو الله تعالی لەقورئانندا باس دەکا ئینجا لێشی قبول ناکرێی ئەوەیان ئەهلی کیتابە .

*** ***

[1] :سورة التوبة ، اية : ٢٩.

برگەی نۆیەم

(وقوله: ﴿ٱللَّهُ يَجۡمَعُ بَيۡنَنَاۖ﴾) الله تعالى ئێمه هەموو كۆدەكاتەوە ئەمە هەرەشەیە لەرۆژی قیامەتدا الله تعالى هەمووومان كۆدەكاتەوە ، (أي : یوم القیامة)، (كقوله : ﴿قُلۡ يَجۡمَعُ بَيۡنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفۡتَحُ بَيۡنَنَا بِٱلۡحَقِّ وَهُوَ ٱلۡفَتَّاحُ ٱلۡعَلِيمُ﴾)[1] تۆ پێیان بلێ ئەی پێغەمبەر (ﷺ)ئەگەر ئیمان نەهێنن بەو دین و ئیمانەی ئێمه بەتەنها و تەنها بەو قورئان وبەو رێبازەی كە من هێناومە وە دەبێت تەنها من رسولی الله بم وە نابێت شوێن كەسیتر بكەون ئەگەر بەم شێوەیە بوو ئەوە زۆر باشە ئەگەر وانەبوو ئاگاداربن الله تعالى كۆمان دەكاتەوە لەرۆژی قیامەتدا دواتر (﴿ثُمَّ يَفۡتَحُ﴾)یانی (یحكم)یانی الله تعالى حوكم ئەكات لەنێوانماندا (﴿بَيۡنَنَا بِٱلۡحَقِّ﴾)وە حەقەكە ئەسەپێنی بەسەرمان ئەهلی دین و تەوحید و یەكخوا پەرستی بۆ بەهەشت ، وە ئەهلی شیرك و گومرایی بۆ جەهەنەم ، (﴿وَهُوَ ٱلۡفَتَّاحُ ٱلۡعَلِيمُ﴾) یانی خۆیی حاكمێكی زانایە .

*** ***

برگەی دەیەم

(وقوله : ﴿وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ﴾) واتا هەمووومان بۆلای ئەو دەگەڕێنەوە ،(أي : المرجع)بەمانای (رجوع)یانی ئەگەرێنەوە بۆلای الله تعالى ، (والمآب یوم الحساب .)ئەمە كۆتاییەكەیەتی .

ئێمەش ئێستا بە قەومەكەی خۆمان ئەلێن : والله لەدلسۆزی ئێمەیە بۆ ئێوە ئەی قەومەكەمان ، هەر رێبازێكیتان گرتوە ئێوە بەرەلای بكەن تەنها رێبازی ئیسلام و رێبازی دینی پێغەمبەر محمد (ﷺ) نەبێت ئەگەر نا زەرەر دەكەن بەگەورترین زەرە ، ئێستا ئێوە چی لەئێمە ئەكەن ئەمان كوژن وسجنمان ئەكەن و لێمان ئەدەن پارچە پارچەمان ئەكەن وەكو دەبینین كە ئێستا

[1]: سورة سبإ ، اية : ٢٦.

چەند ساله موسلمان پارچه پارچه ئەكرێی كێشه نیه ئەروات و ئەبڕێتەوه و كۆتایی پێ دێت بەڵام لەكوێدا كۆدەبینەوه هەموومان ؟! لەرۆژی قیامەت ئەگەرپیاوی لەرۆژی قیامەت سەر هەلبره بەرامبەر ئەو خوایه و لەوێشدا تۆ خسومەت لەگەل الله تعالى دا بكه و بلێ من هەر ئاراء و ئەهوای خۆم بەرز دەكەمەوه ئەگەر پیاوی لەوێدا بیكه ، جا ئێمه بەو رۆژه ئێوه و خۆمان ئەترسێنین بەم شێوەیه ئێمه لەگەل خەلكی قسه ئەكەین ، ئێمه تەماعی دونیاو پاره و سەروەت و سامان و عەرشەكەیتان نیه ئێمه تەنها ئەوه دەلێن : ئێوه خزمەتی الله تعالى بكەن وه خزمەتی دینی الله تعالى بكەن وه بەدینی الله تعالى حوكم بكەن ئێمه خزمەتكارتانین وه ئەگەریش نایكەن ئێمه ئەو عیبارەته بەكار دەهێنین ، مامۆستایانی ئاینی خێریان تێدا نیه ئەگەر ئەم حەقه بلاو نەكەنەوه وه حوكماتیش خێریان تێدا نیه ئەو حەقه جێ بەجێ نەكەن .

هیچ مامۆستایەكی ئاینی خێری تێدا نیه ئەگەر ئەو حەقه نەلێ وه هیچ حوكمەتێكیش لەسەر ئەم زەمینه خێری تێدا نیه ئەگەر خۆیی بەموسلمان ئەزانی ئەگەر ئەو حەقه جێ بەجێ نەكات .

(وصلى الله على نبينا محمد وعلى اله وصحبه أجمعين)

*** ***